

2019. JÚLIUS 5., PÉNTEK

KÖZÉLETI NAPILAP | XXXI. ÉVF., 123. (8015.) SZÁM | 16 OLDAL ÁRA 3 LEJ

hargitané

műhely

A HARGITA NÉPE HETI KULTURÁLIS MELLÉKLETE

[Böröndnapló: Szemlélői, nem részesei – 8. oldal] ■ [Régizene a Magyaradásban – 9. oldal]

Vasárnap kezdődik a Csíkszeredai Régizene Fesztivál. A térség, de talán egész Erdély legjelentősebb régizenei eseménye. A negyven esztendővel ezelőtti megszületésének körülményeire emlékszik az alábbiakban Pávai István, a Barozda tagja, a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzene Tanszékének tanára.

Emléktöredékek a Csíkszeredai Régizene Fesztivál létrejöttéről

Kezdeném azzal, hogy milyen alkalomból ismerkedtem meg Boros Zoltánnal, a bukaresti TV magyar adásának szerkesztőjével (a továbbiakban Magyaradás), aki a későbbiekben a Csíkszeredai Régizene Fesztivál egyik főszereplője volt. 1976 tavaszán Panek Katival és kolozsvári zeneakadémista diáktársammal, Csortán Mártonnal lehetőséget kaptunk a Magyaradás részéről egy kutasföldi nép-

dalokból összeállított tévéfelvétel készítésére. Kati nagyapja, a magyarózdi születésű Horváth István költő, folklórgyűjtő véleményét is kikértük, aki azt mondta, hogy ezekhez az erősen táji karakterű dalokhoz helybeli, autentikusan muzsikáló zenekar illel. Neki is vágtunk felkutatni a terepen egy ilyen zenekart, és elég sok fáradozás után összeállt Barabás Ferenc „Peci” magyarsülyei primás zenekara.

FOLYTATÁS A 10. OLDALON

Emléktöredékek a Csíkszeredai Régizene Fesztivál létrejöttéről

FOLYTATÁS A 7. OLDALRÓL

A felvételeket Bukarestben Boros Zoltán készítette, aki akkoriban elsősorban a könnyűzenei és jazzmúsorok szerkesztője, zenei rendezője volt, lévén maga is kiváló jazzmuzikus. Úgy láttam, Boros Zoltán egyáltalán nem zavarta a kutasföldi zenekar sajátos hangzása, kizárólag dúrakkordokból álló harmonizálása, pedig ilyesmire addig nem volt precedens az akkori televízióban. A muzsika nyers erejéből, spontaneitásából, improvizatív elemeiből sejthető volt, hogy itt egyfajta régies regionális „könnyűzenéről” van szó. A felvételek után a Petőfi Házban, a bukaresti magyarság akkori kulturális találkozóhelyén is bemutattuk a műsort. Nagy siker volt, és érződött a hangulattól, hogy itt valami új kezdődött el, aminek lesz még folytatása.

Emlékeim szerint Boros Zoli a lakására is elhívott, ahol zenei témákról beszélgettünk és zongorázott is nekünk. Mivel még sok későbbi alkalommal jártam Bukarestben, nem voltam biztos, hogy ez a látogatás Zoli lakására valóban akkor volt-e vagy egy későbbi alkalommal. Megkérdeztem a korabeli tanúkat. Panek Kati nem emlékezett arra, hogy ki készítette a felvételeket, de arra igen, hogy voltunk Zoli lakásán. Csörtán Marci megerősítette, hogy a felvételeket Zoli készítette, de a lakásán tett látogatásra nem emlékezett, arra viszont igen, hogy a szállodában Zoli fizette a sört a zenészeknek. Számomra azért is emlékeztet ez a bukaresti szereplés, mert ez volt az első alkalom, hogy akkor formálódó muzikológusként, népzene kutatóként a tévénezők nyilvánossága elé léphettem, és a zenei felvételek bejátszása előtt röviden ismertethettem egy erdélyi kistáj, a Kutasföld népzenejének sajátosságait.

Kolozsvári zeneakadémiai diplománk megszerzése után, 1976 őszétől kerültünk Simó József barátommal Csíkszeredába. Ő a Művészeti Iskola tanára lett, én a Népi Alkotások Házának zenei szakirányítója. Még ugyanazon év őszén Bokor Imrével kiegészülve létrehoztuk a Barozda együttest, amelyhez nemsokára Györfi Erzsike is csatlakozott. A Barozda létrejöttének és tevékenységének akkori részleteire nem térek ki, mivel most csak a Régizene Fesztivál előzményeit szeretném röviden vázolni a rendelkezésemre álló dokumentumok és saját emlékeim alapján, s ebbe csupán a Barozda-történet idevonatkozó részleteit hozom szóba.

A fent leírt bukaresti epizódból is látható, hogy a dokumentumokkal alá nem támasztható emlékeket szükséges más kortanúk emlékeivel is összevetni. Szerencsére ilyen emlékezések születtek írásban is 2001-ben, amikor a Barozda létrejöttének 25. évfordulóját ünnepeltük Csíkszeredában. Ezek olvashatók az akkor megjelent *Barozda 1976–2011* című könyvemben, amely Csíkszeredában jelent meg Hajdu Áron szíves támogatásával az Alutus Kiadónál. Ugyanezek a visszatekintések a barozda.hu honlapon is megtalálhatók. A továbbiakban közülük csak a Régizene Fesztivál létrejöttére vonatkozó kortársi visszaemlékezésekkel egészítem ki saját emlékeimet.

Munkahelyem tehát 1976 őszétől a Mikó-vár épületében volt, amelynek másik szárnyában a mai Csíki Székely Múzeum előde működött, s ahol Miklóssy Vári Vilmos botanikus barátom is tevékenykedett muzeológusként.

A következő évben a Barozda Csíkszeredában létrehozta az első székelyföldi városi táncházat, bábáskodott az udvarhelyi Venyige táncház létrejötténél, sokat koncertezett, és a bukaresti televízió Magyaradásával együttműködve sorban jöttek létre a Kaláka-műsorok, amelyek nagy szerepet játszottak az erdélyi táncházmozgalom kiszélesítésében.

Ezeket a műsorokat Csáky Zoltán és Simonffy Katalin szerkesztette, de már az első Kaláka (Kolozsvár, 1977. november 7.) után nem sokkal Boros Zoltán is kapcsolatba került szerkesztőként a táncházmozgalommal, mikor ugyanazon év novemberében sor került Csíkszeredában egy ifjúsági folkzenei fesztiválra. A tévé képviselőjeként az ő ötlete volt, hogy a táncházzenei műfaj is kerüljön bele ebbe a fesztiválba. Ezt megerősítette a szervezésben akkor főszerepet játszó megyei KISZ-titkár, Pászka Imre is, aki történelemszakközépiskolai tanárként, hogy itt miről van szó, és tudta, hogy az alulról jövő kezdeményezéssel létrejött új műfajokat szükséges ilyen úton elfogadtatni a felsőbb hatóságokkal, egyébként előbb-utóbb betiltják, vagy legalább ellehetetlenítik a működésünket. Mi kezdetben vonakodtunk ebben részt venni a fesztivál verseny-jellege miatt is, amit mi nem tartottunk összeegyeztethetőnek a népzene szellemével. Boros Zolival végül mégis rábeszéltek, aki zsűritagként a versenymentességet is biztosította számunkra: a Magyaradás különdíja egy egyhetes közös népzene gyűjtő út finanszírozása a részt vevő négy táncházegettes (Barozda, Bodzafa, Harmat, Ördögseker) számára. A gyűjtőútra az új év hetében került sor Gyimesben, Felcsíkon és a Sóvidéken.

Miklóssy Vilmos részleteiben foglalkozva Kájoni János 1673-as *Füvészkönyvével*, a zenetörténészek által addig ismeretlen adatokat talált benne a csíksomlyói polihisztor hangszerkészítő munkásságáról. Írt is róla egy cikket (*„Mikor az virginat csinalo valem...”* Hargita Kalendárium, 1978), amit velem lektoráltatott, így kezdtünk beszélgetni a zenéről. Régi álma volt, egy ilyen történelmi helyszínen mint a Mikó-vár, koncertet, színelőadást rendezni korábbi korok alkotásaiból. A Barozdát próbálta is ilyesmire rábeszélni, de kezdetben mi arra hívtuk, hogy csupán népzenei együttes vagyunk, ez nem a mi asztalunk. Ő nem adta fel a rábeszélést, mi meg közben átgondoltuk, hogy Simó Józsa lakásában régóta lóg a falon egy lant, amit megszólaltatni egy gitárosnak nem lehet olyan nagy probléma. Bokor Imre ugyan Gyimesben a híres Zerkulától tanult gyerekkorában hegedülni, de a marosvásárhelyi zeneiskolában cselló szakon érettségizett. Nekem is felöltött az az emlék, hogy még a Kolozsvári Zeneakadémia előtt egy évig a Brassói Főiskolán voltunk Csörtán Marcival a zenetanárképző szakon, s akkor üres óráinkban a bentlakásban blockflóréval próbálgattuk két szolamra játszani többek között a Kájoni-kódex táncdallamait. Ő arra is emlékszik, hogy a Brassói Lapok önképző körének vidéki turnéin is muzsikáltunk.

Nos, ezeket átgondolva végül engedtünk Miklóssy szelíd erőszakának, és 1978. március 19-én a Kájoni-kódex táncdallamaiból összeállított műsorral léptünk fel a csíkszeredai Ex Libris nemzetközi kiállítás megnyitóján,

Kájoni-dallamokat először játszik a Barozda. Csíkszereda, 1978

amelyet Gábor Dénessel együtt rendezett a Mikó-vár termeiben. A könyvjegytárlat május 7-től Székelyudvarhelyre is átkerült, amelynek megnyitóján megismételtük ugyanazt a Kájoni-műsort. Ez vezetett oda, hogy elgondolkozzunk azon, érdemes lenne a Barozda repertoárját ilyen irányba is bővíteni.

1979-ben volt esedékes Kájoni János születésének háromszázötvenedik évfordulója. A Művelődés 1979. november 1-i számában olvashatjuk: „Miklóssy V. Vilmos, a Megyei Múzeum munkatársa találta meg Kájoni ünneplésére a méltó keretet: hangversennyel tisztelni a váruddarban. Ötletét szorgalommal meg is valósította, s az efféle fogékony csíkszeredai közönségnek egyedülálló élményben lehetett része.” A váruddar falára akasztott hatalmas méretű Kájoni-portré volt a díszlet, amelyet Rangyák József csíkszeredai táncmuzsikus készített baráti alapon, ellenszolgáltatás nélkül. De lássuk a koncert létrejöttének az előzményeit.

Amikor Miklóssy felvetette nekem az ötletet, már akkor abban reménykedtem, hogy ebből majd lehet valamiféle rendszeres koncertsorozatot kialakítani. Ezért azt javasolta, hogy a Barozdán kívül másokat is érdemes lenne meghívni, hiszen a Magyaradásban látta, hogy már rendszeresen szerepeltek régizenei együttesek Babrik József marosvásárhelyi zenekarának létrejötté óta. A választás az Erdővidéki Camerata-ra esett, mert tudomásunk szerint az ő repertoárjukon is szerepeltek Kájoni-dallamok. Miklóssy azt is átlátta, hogy a Barozda és a táncházmozgalom széles körű sikerei nagymértékben az országosan nagy hatású Magyaradás segítségével valósultak meg, ezért úgy gondolta, hogy a szervezésbe be kell vonni a tévéseket, és azt is ő találta ki, hogy kell egy közismert, szakmailag felkészült tévés személyiség, aki levezeti a műsort és a tévéműsorban is hitelesen adja vissza az eseményt. Boros Zoltánra esett a választás, aki professzionális felkészültséggel, ugyanakkor a tévéből már ismert közvetlen, megnyerő stílusával vezette le az *In Memoriam Joannes Kajoni* című emlékműsort, amelyre 1979. szeptember 20-án került sor a Mikó-vár udvarán, azon a helyszínen, ahová Miklóssy régóta ilyenszerű koncerteket álmodott. Talán éppen a hangverseny után ötleteltünk Miklóssy lakásán Boros Zolival a hogyan továbbról, s ott született meg konkrétan a Régizene Fesztivál ötlete, amely a következő évben meg is valósult és évente megrendezésre került.

Akárcsak a részt vevő együttesek vezetői és tagjai, Boros Zoli is egyre jobban beleásta magát a régizene témakörébe, és már 1981-ben „rég magyar világi énekeket” tartalmazó könyvet is kiadott Kacsó Judittal *Énekek hallottam* címmel, amelyet fel is vettünk Sófai Emesével idén megjelent *A romániai magyar vonatko-*

zású zenei tudomány első évszázada című 4400 tételt tartalmazó bibliográfiai kötetünkbe, más korabeli, régizenevel kapcsolatos írással együtt. (Ugyanott az erdélyi magyar könnyűzene irodalmát is szerepeltettük, amelynek leggyakoribb szerzője szintén Boros Zoltán.)

A Csíkszeredai Régizene Fesztivál fennmaradt műsorfüzetében Boros Zoltán az első öt alkalommal rendezőként és műsorvezetőként szerepel. Miklóssy V. Vilmos az első két alkalommal van rendezőként feltüntetve. Magam szintén az első két alkalommal voltam zenei rendezője a fesztiválnak, a harmadik alkalommal pedig művészeti tanácsadó, mivel akkor már Marosvásárhelyre költöztem. A fesztivál rendezésében és a műsorszerkesztésben a harmadik alkalomtól kezdve Boér Károly is részt vett. A zenei szerkesztés, rendezés munkáját tölem Simó József vette át, aki a Barozdával népzenei és régizenei téren évről évre egyre jelentősebb sikereket ért el. 1986-ban a hetedik Régizene Fesztivál szervezését két nappal a rendezvény kezdete előtt egy Bukarestből érkezett rendezővel leállították. A Barozda együttes tevékenységét egy bukaresti bizottság vizsgálta, majd vezetőjét, Simó Józsefet felszólították az együttes nevének, repertoárjának, műsorpolitikájának megváltoztatására. A Barozda működése ellehetetlenült, és tagjai közül hárman Svédországra távoztak, ahol tovább koncerteztek és táncházat is működtettek éveken át.

Az újratálcázásra a Barozda fennállásának 25. évfordulóján került sor, amin ismét részt vettem én is, és még sok korábbi közreműködő. A jubileumi koncerten nagy szeretettel fogadta a Barozdát Csíkszereda közönsége, ahogy azóta még több alkalommal. Nagy örömünkre szolgál, hogy az 1979-es első Kájoni-koncertünk után 40 évvel, egy újabb Kájoni-emlékévben ismét Kájoni-műsorral jelentkezhetünk június 3–6. között Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen, Székelykeresztúron és Gyergyószárhegyen. Ezzel a műsorunkkal augusztus 9-ére Kájoni működésének másik helyszínére, a mikházi ferences kolostorba is meghívást kaptunk, majd szeptemberben egy-egy baróti, marosvásárhelyi és kolozsvári koncert is esedékes. A műsor nem a régi, több, általunk korábban nem játszott Kájoni-dallam van benne, és a Barozda régizenei jellegzően a régi korok dallamainak a népzenei hagyományban megőrzött változatait is megszólaltatjuk.

„Lupul vajdáné” Kájoni-kódexbeli éneke szövegének „author”-ja, „Joannes B. Köröspataki, Minister Mező-Csávásiensis” így fejezte be az 1656. esztendőben írt krónikáját: „Ha mi vétek benne, ne vessd meg azért”. Én is ezt kérem olvasóimtól, s az események további tanúitól, ha a fentiekben valamiben tévedtem volna.